

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การเลือกตั้ง (Elections) เป็นพื้นฐานและขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นวิธีการที่ประชาชนจะได้แสดงออกถึงการเป็นเจ้าของอำนาจโดย แสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ในอันที่จะมอบความไว้วางใจให้ผู้แทนของตนไปใช้อำนาจการปกครองแทนตน นอกจากนั้นการเลือกตั้งยังเป็นวิธีการแสดงออกซึ่งความชอบธรรมแห่งอำนาจอีกประการหนึ่ง สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง คือ สิทธิที่บุคคลมีอยู่โดยกฎหมายในการที่จะออกเสียงเลือกตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเลือกตั้งกำหนด

บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ แต่ไม่มีรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยในโลกที่รับรองสิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ให้แก่ราษฎรไว้อย่างไม่มีขีดจำกัดหรือปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ในกรณีเมื่อประโยชน์ในอันที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น หรือในอันที่จะชำระรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ของมหาชนขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐย่อมมีอำนาจหน้าที่ที่จะบังคับให้ราษฎรแต่ละคนกระทำการบางอย่าง หรือห้ามมิให้กระทำการบางอย่างได้เสมอ ซึ่งสังเกตได้ว่าประโยชน์มหาชนนี้มีใช่ผลรวมของความปรารถนา และความต้องการของราษฎรแต่ละคนเสมอไป ประโยชน์บางประการของราษฎรบางคนก็เป็นปฏิปักษ์ต่อประโยชน์ของส่วนรวม และอาจกระทำการกระทบกระเทือนต่อประโยชน์ของมหาชนได้ ซึ่งรัฐบาลอาจกำหนดนโยบายหรือกฎหมายอันมีแนวความคิดเรื่องประโยชน์มหาชนผิดพลาดไป ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (มาตรา 68) เป็นต้นมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 72 บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง” มาตรา 72 วรรคสอง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ” และวรรคสามบัญญัติว่า “การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” การที่บุคคลมีหน้าที่ไปใช้เลือกตั้ง เกี่ยวกับกรณีนี้ยังมีประชาชนคนไทยส่วนหนึ่งที่ถูกลืม และทางรัฐบาลไม่ได้มองเห็นความสำคัญของพวกเขาเหล่านั้น นั่นก็คือผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งถูกจำคุกและฝากขังอยู่ในเรือนจำ หรือตามสถานีดำรวจต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยอยู่ในระหว่าง

พิจารณาคดีและศาลยังไม่ได้ตัดสิน บางคนต้องถูกขังอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานานศาลยังไม่ได้ตัดสินคดีก็ยังมี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลจึงควรจัดให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเหล่านี้มีโอกาสได้ใช้สิทธิในการเลือกตั้งด้วยเช่นกัน

การปฏิบัติต่อบุคคลให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีการรับรองโดยรัฐธรรมนูญ หากมีการปฏิบัติที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพ หรือการใช้อำนาจของรัฐต่อบุคคลโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว ผู้ถูกละเมิดย่อมสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้ ในกรณีนี้สามารถเปรียบเทียบกับกฎหมายราชทัณฑ์ในเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องหา ซึ่งการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องหานี้กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขไว้อย่างชัดเจน หากผู้สั่งใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ก็ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวของผู้สั่ง ดังนั้น ผู้สั่งใช้เครื่องพันธนาการจึงจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนที่จะสั่งการไป นอกจากเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการแล้ว สภาพบุคคลในรัฐธรรมนูญกล่าวถึงเรื่องการศึกษาเล่าเรียน และการอนามัยไว้ด้วย

ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพที่เกี่ยวกับสิทธิในชีวิตและร่างกาย และเสรีภาพในการสื่อสาร นั้น เนื่องจากบุคคลที่ถูกนำตัวมาควบคุมไว้ในเรือนจำได้ก็เพราะอาศัยกฎหมายให้อำนาจไว้ ซึ่งบุคคลดังกล่าวย่อมจะต้องสูญเสียเสรีภาพในร่างกายเป็นอันดับแรก ส่วนในเรื่องของสิทธิต่าง ๆ นั้น หากกฎหมายกำหนดห้ามไว้โดยชัดเจนแล้ว สิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาก็ยังคงอยู่เช่นเดิม แต่เนื่องจากผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ที่ถูกจำกัดเสรีภาพทางร่างกายให้อยู่ในที่ที่กำหนดให้เท่านั้น จึงไม่อาจไปใช้สิทธิของตนบางอย่างได้ เหมือนกับเป็นการจำกัดสิทธิบางประการไปโดยปริยาย ดังเช่นเสรีภาพในการสื่อสาร แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้บัญญัติถึงเสรีภาพดังกล่าวว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารจะกระทำการมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งเป็นผู้ถูกจำกัดเสรีภาพในทางร่างกายให้อยู่ในสถานที่ควบคุมโดยผลของกฎหมาย ดังนั้น ผู้ต้องหาและจำเลยดังกล่าวก็จะถูกจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารไปบ้าง ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญอย่างสมบูรณ์ เพราะการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องหากับบุคคลภายนอกนั้น จะต้องถูกตรวจสอบโดย

เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยของหน่วยงานรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย คือ ควบคุมผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาให้อยู่ในสถานที่กำหนด รวมทั้งป้องกันและปราบปรามการกระทำที่ผิดกฎหมายในสถานควบคุมด้วย ดังนั้นหากไม่มีการตรวจสอบหรือควบคุมการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ต้องหากับบุคคลภายนอก หรือให้ติดต่อสื่อสารกันโดยอิสระแล้ว ก็จะเป็นเรื่องยากแก่การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานในอันที่จะป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุขของสังคมหรือการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ ซึ่งในเรื่องนี้ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนถึงการใช้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่เรือนจำโดยตรงในการตรวจสอบหรือกักสิ่งสื่อสารถึงกันระหว่างผู้ต้องหากับบุคคลภายนอกก็ตาม แต่จากบทบัญญัติของกฎหมายราชทัณฑ์โดยรวมคือ มาตรา 38 มาตรา 39 และ มาตรา 45 ประกอบกับกฎกระทรวงมหาดไทยข้อ 127 ถึง 131 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิ่งของที่ผู้ต้องหาสามารถนำเข้ามารักษาไว้ในเรือนจำได้ สิ่งของที่ไม่อนุญาต และสิ่งของที่ต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำ รวมทั้งบทกำหนดโทษ ประกอบกับเจ้าหน้าที่เรือนจำนั้นเป็นข้าราชการฝ่ายปกครอง มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นในเรือนจำ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำจึงหนีไม่พ้นในการที่จะต้องทำการตรวจค้นสิ่งของต่าง ๆ ของผู้ต้องหา หรือบุคคลภายนอกที่ส่งมอบให้แก่ผู้ต้องหาในเรือนจำ ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวของเจ้าหน้าที่เรือนจำในการตรวจสิ่งของและกักสิ่งสื่อสารระหว่างผู้ต้องหากับบุคคลภายนอก จึงสามารถกระทำได้และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

ในสมัยโบราณยุคกรีกและโรม ถือว่าการมีสิทธิเลือกตั้งเป็นส่วนประกอบสำคัญประการหนึ่งของความเป็นพลเมือง ราวศตวรรษที่ 7 ก่อนคริสตกาล การปกครองของนครรัฐเอเธนส์อยู่ในระบอบอภิชนาธิปไตย คณะปกครองมีทั้งหมด 10 คน ซึ่งประกอบด้วย กษัตริย์โพลีมาร์ค และอาร์คอน โดยมาจากการเลือกตั้งของสภาประชาชน ต่อมาในปี 594 ก่อนคริสตกาล ผู้ดำรงตำแหน่งอาร์คอนคนหนึ่งชื่อ โซลัน เป็นผู้ที่มีอำนาจพิเศษมากในการตรากฎหมาย ได้ทำการปรับปรุงการปกครองและวางรากฐานประชาธิปไตยของเอเธนส์ใหม่หลายประการ เมื่อนครรัฐเอเธนส์เสื่อมอำนาจลง อาณาจักรโรมก็ได้ยิ่งใหญ่ขึ้นแทน โดยได้มีการสถาปนาสาธารณรัฐโรมันขึ้นในปี 509 ก่อนคริสตกาล สาธารณรัฐโรมันได้เปลี่ยนมาเป็นจักรวรรดิโรมันโดยมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จึงไม่ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับการออกเสียงเลือกตั้งอีก

การเลือกตั้งในประเทศไทยนั้น มิได้เริ่มมีขึ้นภายหลังเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองดังที่หลาย ๆ คนเข้าใจกันแต่อย่างใดหากแต่ได้มีมานานแล้วตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยเป็นการเลือกตั้งในระดับหมู่บ้าน ต่อมาก็มีในนครสมมติ “ดุสิตธานี” การเลือกตั้งในสมัยดังกล่าว ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจะไม่ได้ตำแหน่งทันที จะต้องให้ผู้ที่มิอำนาจแต่งตั้งก่อน การเลือกตั้งในสมัย

ดังกล่าวนี้จึงน่าจะเป็นเพียงวิธีการที่ทางราชการคัดเลือกผู้เหมาะสมเข้าไปปฏิบัติหน้าที่วิธีหนึ่งเสียมากกว่า โดยให้ประชาชนเป็นผู้เลือกบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสมเสียขั้นหนึ่งก่อน หลังจากนั้นทางราชการจึงจะมาพิจารณาบุคคลที่ประชาชนเลือกเพื่อตัดสินใจแต่งตั้งอีกที แม้ประเทศไทยจะให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งแก่ราษฎรทุกคนโดยไม่จำกัดมาแต่เริ่มต้น ซึ่งในทุกวันนี้ใช้กันอยู่ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย “อย่างแท้จริง” ทุกประเทศก็ตาม แต่จะว่าประเทศไทยไม่มีการจำกัดสิทธิเลือกตั้งเลย ก็ไม่ถูกนัก เพราะรัฐธรรมนูญทุกฉบับได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่ไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช (2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (4) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่

การออกเสียงเลือกตั้งสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งว่า “บุคคลผู้ได้รับคำตัดสินว่าได้กระทำอาชญากรรมใด ๆ จะไม่ถูกเพิกถอนสิทธิในการเลือกตั้งทั้งโดยกฎหมาย และโดยพฤตินัยนักโทษจะได้รับการอนุญาตให้ออกเสียงเลือกตั้งในภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยครั้งสุดท้ายก่อนถูกคุมขัง อย่างไรก็ตามนักโทษจะไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ที่พักอาศัย หรือภูมิลำเนาในการใช้เลือกตั้งในเขตซึ่งเขาถูกตัดสินจำคุก” (Palmer, 1985, p.946) แต่กฎหมายในรัฐส่วนมากของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติว่า นักโทษหมดสิทธิในการเลือกตั้งในมลรัฐและของรัฐบาลกลางในระหว่างที่ถูกคุมขัง ในสหรัฐอเมริกาบุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกจะถูกจำกัดคุณสมบัติให้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้เป็นไปตามเงื่อนไขที่แต่ละมลรัฐกำหนด (พรชัยวัฒน์ พูนทองพันธ์, 2553, หน้า 86) เช่น ในมลรัฐโอไฮโอบุคคลที่รับโทษจำคุกในความผิดฆ่าผู้อื่น ช่มชู้กระทำชำเรา ปล้นทรัพย์ ลักพาตัว ร่วมประเวณีในเครือญาติ วางเพลิง ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ลักทรัพย์ ปลอมเอกสาร มลรัฐนิวยอร์กบุคคลที่ได้รับโทษจำคุกในความผิดอาญาร้ายแรง และศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตหรือจำคุก (พรชัยวัฒน์ พูนทองพันธ์, 2553, หน้า 91-92) ส่วนกฎหมายเลือกตั้งของเยอรมนีผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้กำหนดว่าหากบุคคลใดได้รับโทษตามคำพิพากษาศาลให้จำคุกแล้วจะไม่มีสิทธิเลือกตั้ง นักโทษที่ได้รับโทษจำคุกจึงเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและมีคณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักโทษที่ไม่สะดวกที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามปกติ (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2542, หน้า 30) และการจำกัดสิทธิเลือกตั้งจะกระทำได้แต่โดยคำพิพากษาของศาลในความผิดที่กฎหมายให้อำนาจศาลจำกัดสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนความผิดอื่นที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจศาลก็ไม่อาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้ ทำให้บุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกยังมีสิทธิเลือกตั้งต่อไป เมื่อเปรียบเทียบตามกฎหมายไทยแล้ว ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไม่มีสิทธิใด ๆ ในทางการเมืองในระหว่างที่ถูกคุมขัง ทั้งสิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมือง สิทธิในการรวมตัว

ข้อเสนอแนะ

การเลือกตั้งเป็นสิทธิของคนไทยทุกคน ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาก็เป็นสมาชิกของสังคม สมควรได้รับสิทธิเลือกตั้ง และนอกจากนั้นยังควรคำนึงถึงคนกลุ่มหนึ่งที่สังคมมองข้ามเสมอ คือนักโทษในเรือนจำ ซึ่งถือว่าเป็นประชาชนที่สามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ เฉกเช่นคนอื่น ๆ และยังทำให้นักการเมืองที่เขาเลือกเข้านั้น ให้ความสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในเรือนจำ สนใจการแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรม รวมถึงการจับผู้บริสุทธิ์เข้าคุก การให้โอกาสผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาได้ใช้สิทธิของตน ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะประชาชนคนไทย ทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้สึกไม่ถูกตัดออกจากสังคมภายนอก และทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญารู้สึกว่ามีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองได้ และการทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา และนักโทษในเรือนจำมีสิทธิเลือกตั้ง ย่อมทำให้นักการเมืองจะมองเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามากขึ้น ให้ความสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในเรือนจำ และสนใจการแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมด้วย ดังนั้น จากปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการเลือกตั้งของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งส่วนท้องถิ่นด้วย โดยตัดบทบัญญัติที่ให้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่ไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมาตรา 100 (3) ที่บัญญัติห้ามบุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายออกไป

2. หากผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และนำไปคุมขังไว้ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน ควรจัดให้มีคุหาเลือกตั้งภายในเรือนจำ เพราะสะดวกต่อการจัดการเลือกตั้ง ในการตรวจสอบรายชื่อของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญากับนักโทษอื่น ๆ เป็นไปได้โดยง่ายอยู่แล้ว เพราะตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์บัญญัติให้มีการแยกการคุมขังต่างหากจากกัน ส่วนการกำหนดภูมิลำเนาของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ยังไม่ได้กระทำความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง ก็ให้ถือภูมิลำเนาเดิมของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญานั้นเอง และภูมิลำเนาของผู้ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด ได้แก่เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกจำคุกอยู่ จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 47 บัญญัติว่า “ภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลหรือตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกจำคุกอยู่ จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว”)

3. เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาในวันเลือกตั้ง น่าจะมีการแก้ไขกฎหมายหรือข้อบังคับ ขอมให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไปลงคะแนนเสียงที่ใดก็ได้ที่เป็นหน่วยเลือกตั้งที่ตนถูกคุมขังอยู่ในขณะนั้น โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางกลับไปยังภูมิลำเนาที่ตนมีทะเบียนบ้านอยู่เพื่อเลือกผู้สมัครที่ตนต้องการ แต่ให้มีการลงทะเบียนแสดงเจตจำนงในการลงคะแนนในที่นั้น ๆ เป็นการล่วงหน้าก่อน

4. ควรเปิดโอกาสให้นักการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้เข้ามาหาเสียงในเรือนจำ ๆ ได้ด้วย เพื่อให้ นักการเมืองจะทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา และเพื่อทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาได้รับความสนใจมากขึ้น

SPU CHONBURI